

STRESZCZENIE

Choroba Leśniowskiego-Crohna (ChL-C) to schorzenie o podłożu autoimmunologicznym, którego etiologia nie została dokładnie poznana. Dotychczas najskuteczniejszą formą terapii okazały się przeciwciała monoklonalne skierowane przeciw czynnikowi martwicy nowotworów (TNF α). Pomimo wysokiej skuteczności, leczenie biologiczne nie jest wolne od wad. Szczególny problem to pierwotny brak odpowiedzi na terapię, występujący nawet u 40% pacjentów, a patomechanizm tego zjawiska nie został zbadany. Poznanie przyczyny występowania pierwotnego braku odpowiedzi na przeciwciała monoklonalne jest kluczowe dla identyfikacji markerów farmakogenetycznych, które umożliwią wykluczenie z terapii pacjentów nieodpowiadających. Opracowanie predykcyjnych testów odpowiedzi na leczenie anti-TNF jest wysoce oczekiwane i z pewnością przyczyni się do jego indywidualizacji. W niniejszej pracy podjęto próbę identyfikacji wariantów genetycznych, które mogą wpływać na proces odpowiedzi na leczenie biologiczne anti-TNF. W badaniach wykorzystano materiał od 107 pacjentów z ChL-C, z których 12 nie odpowiedziało na terapię anti-TNF. W oparciu o technologię NGS, zaprojektowano panel farmakogenetyczny, obejmujący 23 geny zaangażowane w działanie TNF α . Dla 5 analizowanych genów uzyskano istotne statystycznie różnice w częstości występowania wariantów genetycznych pomiędzy grupą pacjentów odpowiadających i nieodpowiadających: *FCGR3A*, *TNFRSF1B*, *FAS*, *IL1B*, *IL1R*. Powyższe geny kodują białka zaangażowane w proces apoptozy. Różne warianty genetyczne mogą wpływać na brak odpowiedzi na leczenie anti-TNF ponieważ jednym z potencjalnych mechanizmów tego zjawiska jest oporność limfocytów T na działanie sygnałów apoptotycznych. Wśród wykrytych zmian zidentyfikowano polimorfizmy w regionach 3'-UTR i sekwencji eksonowej, co sugeruje ich funkcjonalne znaczenie. Następnie porównano poziom ekspresji wybranych genów w błonie śluzowej jelita pomiędzy grupą kontrolną, pacjentami odpowiadającymi i nieodpowiadającymi na terapię. Stwierdzono istotne statystycznie różnice w ekspresji mRNA w grupie pacjentów nieodpowiadających, w porównaniu do pacjentów odpowiadających na leczenie i grupy kontrolnej. Na tej podstawie założono, że źródłem braku odpowiedzi na leczenie może być różnica w podatności limfocytów T na apoptozę wywołaną przeciwciałami anti-TNF. Badając wpływ przeciwciał anti-TNF na frakcję limfocytów T, nie stwierdzono wystąpienia istotnej różnicy pomiędzy grupą pacjentów nieodpowiadających, a grupą pacjentów odpowiadających i grupą kontrolną. Zaobserwowano natomiast schematyczny wpływ przeciwciał na ekspresję genów *FAS* i *TNFRSF1B* zaangażowanych w apoptozę i ekspresję genu *FCGR3A*, kodującego

receptor kluczowy dla mechanizmu cytotoksyczności zależnej od przeciwciał. W grupie kontrolnej przeciwciała anty-TNF wywołały wzrost ekspresji wspomnianych genów, u pacjentów odpowiadających na terapię ekspresja pozostała na stałym poziomie, natomiast u pacjentów nieodpowiadających nastąpił istotny statystycznie spadek ekspresji, w stosunku do komórek kontrolnych, nie poddanych działaniu przeciwciał anty-TNF.

Uzyskane w rozprawie doktorskiej wyniki nie dostarczają jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, czy uwzględnione w analizie geny, ich aktywność i jej zaburzenia wpływają na skuteczność leczenia biologicznego u pacjentów pierwotnie nieodpowiadających na terapię. Wskazują natomiast wartościowy kierunek badań i przyczyniają się do dokładniejszego opisanie mechanizmu działania przeciwciał anty-TNF, a także identyfikacji markerów predykcyjnych, pożądanych w praktyce klinicznej i mających udział w rozwoju medycyny personalizowanej.